

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Komparace rwandské a kambodžské genocidy na základě úspěšnosti
potrestání jejich viníků**

Bakalářská práce

Autor: Ivana Kolářová

Vedoucí práce: Mgr. Eva Taterová, MA

Brno 2016

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci *Komparace rwandské a kambodžské genocidy na základě úspěšnosti potrestání jejich viníků* vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona. Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. května 2016

.....

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří Mgr. Evě Taterové, MA za její vstřícný přístup během vedení této bakalářské práce a především za cenné rady a připomínky, které přispěly ke kvalitě práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

KOLÁŘOVÁ, I. *Komparace rwandské a kambodžské genocidy na základě úspěšnosti potrestání jejich viníků*. Brno: 2016. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Ústav teritoriálních studií

Tato bakalářská práce s názvem *Komparace rwandské a kambodžské genocidy na základě úspěšnosti potrestání jejich viníků* se soustředí na historický popis událostí v Kambodži a Rwandě před a během období genocidy, které v obou zemích propukly ve 2. polovině 20. století. Stěžejní část práce se soustředí na vytvoření soudů, které vznikly speciálně pro potřeby potrestání viníků kambodžské a rwandské genocidy. V případě Kambodže se jedná o Mimořádné senáty soudů Kambodže a v případě Rwandy o Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Práce se dále soustředí na dopadení a potrestání jednotlivých osob, odpovědných za zmíněné události.

Klíčová slova: genocida, Rwanda, Kambodža, soud, potrestání, mezinárodní právo.

ABSTRACT

KOLÁŘOVÁ, I. *Comparison of Rwandan and Cambodian genocide based on the success of punishing their perpetrators*. Brno: 2016. Bachelor thesis. Mendel University in Brno. Faculty of Regional Development and International Studies. Department of Territorial Studies.

This bachelor thesis titled *Comparison of Rwandan and Cambodian genocide based on the success of punishing their perpetrators* focuses on the historical description of the incidents in Cambodia and Rwanda before and during the genocide, which burst out in the second half of the 20th century. Mainstay of the thesis focuses on establishment of courts that were created especially for the punishment of those guilty people of Cambodian and Rwandan genocide. In the case of Cambodia it is the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia and in the case of Rwanda it is the International Criminal Tribunal for Rwanda. The thesis also focuses on capture and punishing the individuals responsible for above mentioned incidents.

Key words: genocide, Rwanda, Cambodia, court, punishment, international law.

OBSAH

ÚVOD	6
1. POPIS GENOCIDY JAKO ZLOČINU PODLE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA ...	10
1.1 Defínování pojmu genocida	10
1.2 Mezinárodní právo	12
1.2.1 Oblasti zájmu mezinárodního práva veřejného	13
1.3 Mezinárodní trestní soud.....	15
2. KAMBODŽSKÁ GENOCIDA A POTRESTÁNÍ JEJICH VINÍKŮ	17
2.1 Historie Kambodži v prekoloniálním a koloniálním období.....	17
2.2 Období občanské války	19
2.2.1 Hnutí Rudých Khmerů	20
2.3 Kambodža v období genocidy.....	22
2.4 Mimořádné senáty soudů Kambodže	24
2.4.1 Založení a činnost.....	24
2.4.2 Dopadení a potrestání viníků genocidy	26
3. RWANDSKÁ GENOCIDA A POTRESTÁNÍ JEJICH VINÍKŮ	29
3.1 Historie Rwandy v prekoloniálním a koloniálním období.....	29
3.2 Historie Rwandy v letech 1962-1994.....	30
3.3 Rwanda v období genocidy	32
3.4 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu	34
3.4.1 Složení a činnost.....	34
3.4.2 Dopadení a potrestání viníků genocidy	35
ZÁVĚR	38
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
SEZNAM ZKRATEK	48
SEZNAM PŘÍLOH.....	49

ÚVOD

Historie lidstva je protkána mnoha konflikty, ať už se jedná o konflikty válečné či neválečné, konflikty mezi státy, národy, odlišnými rasovými skupinami, politickými stranami nebo mnoha dalšími aktéry. Tato práce se soustředí na jednu z mnoha specifických událostí, kterou je genocida. Genocida, jako úmyslné vyvražďování určité skupiny lidí, je známá už od pradávna, i když se její pojmenování datuje až polovinou 20. století. Nejen v moderní historii si vybrané skupiny lidí prošly útrapami genocidy, mezi nejznámější události je možné zařadit například arménskou genocidu páchanou Turky (která byla 1. genocidou 20. století), zločiny v Sovětském svazu páchané Německými vojsky, genocidu páchanou nacistickým Německem v době druhé světové války, genocidy v bývalé Jugoslávii páchané vzájemně mezi Bosňany, Chorvaty a Srby, genocidu v Kambodži páchanou Rudými Khmery či genocidu ve Rwandě páchanou kmenem Hutuů. Tyto události, během kterých byly nevratně zničeny nebo ukončeny životy obrovské spousty lidí, se silně zapsaly jak do historie, tak do podvědomí mnoha generací.

V případě spáchání trestného činu je jedním z hlavních cílů právního systému dopadení a potrestání viníka. Ne jinak je tomu i v případě genocidy. Každá genocida má svého viníka, kterým obvykle není jeden člověk, nýbrž skupina osob, často na vysokých státních postech. Takováto skupina osob má ve státě velmi silnou moc, která může být využita ve prospěch obyvatelstva, nebo naopak proti obyvatelstvu či jeho určité části, jak dokládají četné historické události. Dopadení a usvědčení pachatelů ze zločinu genocidy není jednoduchou záležitostí. Řízení je v těchto případech svěřeno Mezinárodnímu trestnímu soudu, nebo v určitých případech jsou k usvědčení vytvářeny vlastní mezinárodní soudy, jako tomu bylo například v případě Rwandy a bývalé Jugoslávie, pro které byly zřízeny Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu.

Cílem této práce je objasnění kambodžské a rwandské genocidy, s důrazem na stíhání a potrestání osob, které stojí za vznikem obou genocid. Budou zjišťováni jednotliví původci myšlenky genocid, jako hlavní viníci obou událostí. Stěžejní je

především soudní řízení s obviněnými osobami a tresty, které na ně jsou za jejich jednání uvaleny. Dalším cílem je komparace úspěšnosti potrestání viníků rwandské a kambodžské genocidy. Tato komparace by měla poskytnout odpověď na základní výzkumnou otázku práce: Jak se liší úspěšnost potrestání viníků kambodžské a rwandské genocidy?

Zmiňovanou úspěšnost potrestání viníků genocid je možno chápat různými způsoby. V této práci je za nejdůležitější faktor úspěšnosti potrestání viníků genocid považován časový interval mezi oficiálním ukončením genocidy a počátkem stíhání odpovědných osob, jinak řečeno vytvořením takové instituce či orgánu, který se bude zabývat stíháním fyzických osob odpovědných za nejvážnější zločiny podle mezinárodního práva. Časový interval mezi ukončením genocidy a počátkem stíhání pachatelů je považován za velmi důležitý především z toho důvodu, že se zvyšujícím se časovým intervalem klesá pravděpodobnost dokončení soudního řízení s obviněnou osobou, například kvůli onemocnění, úmrtí či jiným indispozicím.

Již samotný název práce vypovídá o tom, že konkrétním metodologickým přístupem, využitým v této práci, bude komparativní studie. Jak uvádí Drulák a kol. (2008, s. 62), komparativní studie „...zkoumá dva nebo několik případů a provádí jejich srovnávací analýzu“. Komparativní studie byly využívány již od dob, kdy se začaly zkoumat politické či sociální reality, ovšem až v druhé polovině 60. let 20. století byla uznána jako samostatná metodologie. Jedná se o jednu z analýz kvalitativního výzkumu, neznámá využívanou především v oblasti zkoumání politologie či mezinárodních vztahů. Říchová (2005, s. 6) přirovnává komparativní metodu zkoumající sociální vědy k experimentu, který je možno provést ve vědách přírodních.

Nejvhodnějšími metodami zkoumání komparativní studie jsou v tomto případě klasické metody, konkrétně metody vylučovací, jejichž autorem je J. S. Mill. Vylučovací metody se skládají z metody souladu, metody rozdílu a metody souvisejících rozdílů, kde jsou porovnávány příčiny a následky jednotlivých událostí a je důležité eliminovat ty faktory, které nejsou příčinami. Komparativní studie mají stejně jako ostatní analýzy své přednosti a rizika. Jednou z předností je například

„...relativně soustředěná analýza několika případů“, naopak rizikem může být omezená vypovídací schopnost výsledku, kvůli malému počtu zkoumaných případů (Drulák a kol., 2008, s. 70, 88). Limity výzkumu této práce představuje především omezené množství nejaktuálnějších dat, které z různých důvodů nejsou prozatím veřejně dostupné. Jednotlivé případy jsou zkoumány do dubna roku 2016.

Tato bakalářská práce bude zaměřena konkrétně na dvě výše zmiňované události, kterými jsou rwandská a kambodžská genocida. Důvodem pro výběr právě rwandské a kambodžské genocidy je mimo jiné relativně krátké časové období, ve kterém se obě události uskutečnily (kambodžská genocida propukla v roce 1975, rwandská genocida v roce 1994). Společným rysem obou genocid je také fakt, že i přes to, že Organizace spojených národů byla včas informována o dění na obou územích, tak ani v jednom z případů nezasáhla a neodvrátila připravovanou katastrofu. V případě obou genocid byl po jejich ukončení kladen důraz na potřebu potrestat viníky, z toho důvodu byly pro rwandskou i kambodžskou genocidu vytvořeny vlastní soudní instituce, stíhající pachatele obou událostí.

V obsahové části práce bude nejprve obecně vysvětlena problematika genocidy včetně uvedení definic jednotlivých autorů, kteří na genocidu nahlíží z různých úhlů pohledu, dále pak její zasazení do mezinárodního práva a vytvoření Mezinárodního trestního soudu, který se zabývá potrestáním fyzických osob za zločiny podle mezinárodního práva. Následovat bude již konkrétní chronologický popis událostí, které se odehrály na půdě Kambodže a Rwandy, od prvotního vzniku konfliktu v historii, přes události vedoucí ke genocidě, až po samotný průběh genocidy a situaci po jejím ukončení. Stěžejní část práce bude zaměřena na již zmiňovanou problematiku usvědčení pachatelů obou genocid. Budou přiblíženy dvě instituce, které se zabývají stíháním pachatelů genocid, v případě Kambodže jsou to Mimořádné senáty soudů Kambodže a v případě Rwandy je to Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Následně zde budou uvedeny osoby odpovědné za vznik genocidy s poukázáním na jejich funkci ve státě a konečný rozsudek soudů o jejich nevině či vině a uloženém trestu.

Mezi hlavní zdroje, ze kterých bude při zpracovávání této bakalářské práce čerpáno, patří dokumenty Organizace spojených národů jako například Charta OSN či Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia, dokumenty Mimořádných senátů soudů Kambodže a Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu o jednotlivých obviněných osobách, knihy Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní od Jana Ondřeje a kol., kde se v teoretické rovině zabývá problematikou mezinárodního práva, Genocidy XX. století, kde Yves Ternon popisuje historické souvislosti a průběh genocid 20. století, dále odborné internetové články pojednávající o událostech ve Rwandě před a v období genocidy od Alana J. Kupermana, stejně tak články o Kambodži od Sandra Krkljese.

1. POPIS GENOCIDY JAKO ZLOČINU PODLE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

1.1 DEFINOVÁNÍ POJMU GENOCIDA

Slovo genocida (latinsky genocidium) je známo již přes 70 let a poprvé bylo použito polsko-židovským právníkem Raphaellem Lemkinem, v jeho známém díle *Axis Rule in Occupied Europe* z roku 1944 (Moses, 2008, s. 8). Jedná se o složeninu antického řeckého slova *genos*, které se do češtiny překládá jako rasa nebo kmen a latinského *cide*, překládaného jako vraždění, zabití. Genocidou je myšlena destrukce určitého národa či etnické skupiny. Vždy se nemusí jednat o okamžitou destrukci této skupiny osob, naopak se jedná o zamýšlený plán akcí, které usilují o zničení nepostradatelných základů života skupiny, bez kterých je odsouzena k zániku. Zmíněnými základy života, jejichž zničení je stěžejní pro výkon plánu, mohou být například „...rozpad politických a sociálních institucí, kultury, jazyka, národního cítění, náboženství a ekonomické existence národa, destrukce osobní bezpečnosti, svobody, zdraví, důstojnosti a pocit osobní sounáležitosti se skupinou“¹ (Lemkin, Power, 2008, s. 79). Jak již bylo řečeno, genocida útočí proti celé skupině, páchána je ovšem na jednotlivých členech skupiny, ne kvůli jejich osobnosti, ale kvůli příslušnosti k dané skupině. Někteří autoři ve svých pracích nevyužívají slova genocida, ale různých jiných výrazů, které nepřímou označují stejný odkaz. Jedním z takových termínů je například germanizace, která označuje nadvládu Němců, jako jednoho silnějšího národa nad ostatními, při čemž je nezřídka využito násilného podmanění skupiny (Tamtéž, s. 79-80). Podstatnou zásluhu má Lemkin na začlenění genocidy do mezinárodního práva a to díky skutečnosti, že byla genocida v roce 1946 přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů v resoluci 96 jako zločin podle mezinárodního práva (United Nations, 1946).

Genocida, tak jak ji popisuje Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), je definována v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia (dále jen „Úmluva“). Úmluvu schválilo Valné shromáždění OSN dne 8. prosince 1948. Podle Úmluvy je

---

¹ V originálním znění: „The objectives of such a plan would be disintegration of the political and social institutions, of culture, language, national feelings, religion, and the economic existence of national groups, and the destruction of the personal security, liberty, health, dignity, and even the lives of the individuals belonging to such groups.“

genocida zločinem podle mezinárodního práva a všechny smluvní strany mají povinnost jí zabránovat a trestat. Úmluva definuje genocidu ve svém článku II. jako „...*kteřékoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:*

- a. *usmrcení příslušníků takové skupiny,*
- b. *způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členů takové skupiny,*
- c. *úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení,*
- d. *opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí,*
- e. *násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.“*

Článek III. Úmluvy stanovuje, které činy jsou považovány za trestné. Jsou jimi:

- a. *„genocidium,*
- b. *spolčení k spáchání genocidia,*
- c. *přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia,*
- d. *pokus spáchání genocidia*
- e. *účastenství na genocidii“* (Informační centrum OSN v Praze, 1948).

Definováním zločinu genocidy se zabýval nespočet autorů. Podle Tesaře (2007, s. 205-209) je genocida „...*odmítnutí práva kolektivního národa nebo etnika na existenci“*. Nezřídka bývá využívána jako akt vedoucí k realizaci strategických politických, vojenských či hospodářských cílů, jejichž autoři jsou nejčastěji politické strany či armády. Ternon (1997, s. 50) je podobného názoru jako předchozí autor, genocidu vnímá jako „...*zločin státu, vykonání vůle svrchovaného státu.“* Z tohoto popisu je zřejmý rozdíl mezi genocidou a masakrem, kdy se při masakru nejedná o nařízení vlády, nýbrž o zájmy jiných skupin či vojsk. Autor dále zmiňuje, že k vyvraždění určité skupiny je potřebná kooperace vládnoucí politické strany a státních orgánů, které budou mlčky plnit všechny příkazy.

Prvotní myšlenka, vedoucí aktéra ke spáchání zločinu genocidy, zkoumá obvykle tři základní předpoklady. Prvním předpokladem je posouzení konfliktu mezi

z nepřátelými skupinami, který může pramenit buď ze současného, nebo nedávného konfliktu, který je v mysli společnosti stále živý. Druhým předpokladem je porovnání sil mezi skupinami, ze kterého musí vyjít autor myšlenky genocidy jako silnější. Posledním předpokladem je vyčkání na vhodnou situaci k zahájení akcí, vedoucích k uskutečnění zločinu genocidy (Tesař, 2007, s. 208-211).

Snaha předcházet a odvracet zájmy skupin na spáchání zločinu genocidy je možná pouze za předpokladu, že ochrana práv menšin je ustanovena jak v trestním zákoníku a ústavách všech států, tak i v mezinárodním právu (Ternon, 1997, s. 13).

1.2 MEZINÁRODNÍ PRÁVO

Vytvoření a fungování mezinárodního práva je nutné především z toho důvodu, aby státy dosahovaly svých cílů. K tomu je nezbytná mezinárodní spolupráce států, která by bez pravidel daných mezinárodním právem nebyla dostatečně efektivní a vymahatelná. Každý jednotlivý stát je v kontaktu s okolním světem, ať už formou uzavírání smluv týkajících se různých záležitostí či jinými způsoby (Lowe, 2007, s. 1-2).

Pojmem mezinárodní právo se označuje závazný soubor pravidel, který, nejen ve svých vzájemných vztazích, ale také ve vztazích s mezinárodními organizacemi, všechny státy nebo národy respektují. Mezinárodní právo bývá součástí dohod, které svrchované státy uzavírají, nebo bývá na základě těchto dohod sestaveno. Podle Grince (2010, s. 89) slouží mezinárodní právo „...k zajištění mírového soužití států a rozvoji hospodářských a jiných vztahů mezi nimi. Je také nástrojem integrace.“ Stejně jako ve vnitrostátním právu platí zásada, že všichni lidé jsou si v právech rovni, tak v mezinárodním právu se dá to stejné říci o státech. Z toho vyplývá neexistence ústřední moci nad jednotlivými státy (Tamtéž, s. 89).

Mezinárodní právo je poměrně mladou právní oblastí. Od konce druhé světové války lze ovšem spatřit zapojení mezinárodního práva veřejného i v oblastech, které byly dříve řešeny výhradně na základě práva vnitrostátního. Zmiňovanými oblastmi jsou například vztahy či ochrana lidských práv na mezinárodní úrovni. Ve stejné době vznikají i normy, na základě kterých jsou trestáni pachatelé za tzv. zločiny podle

mezinárodního práva, což jsou nejzávažnější trestné činy². Další vznikající mezinárodně uznávané normy pomáhají státům společnými silami stíhat terorismus či mezinárodní organizované zločiny (Ondřej, Šturma, Bílková, Jílek a kol., 2014, s. 26).

Pojem mezinárodního práva lze dále dělit na dvě právní disciplíny, kterými jsou mezinárodní právo soukromé a mezinárodní právo veřejné. Mezinárodní právo soukromé je definováno jako soubor pravidel práva procesního, který stanovuje, jaký právní systém je stěžejní pro vyřešení konkrétního právního sporu. Využívá se v případě, když právní spor nabývá přeshraniční působnosti. Mezinárodní právo veřejné je souborem norem, které se zabývají úpravou vzájemných vztahů mezi státy a mezinárodními organizacemi (Osina, 2013, s. 18).

1.2.1 OBLASTI ZÁJMU MEZINÁRODNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉHO

Problematika, kterou se tato práce zabývá, spadá pod mezinárodní právo veřejné. Hlavními oblastmi zájmu mezinárodního práva veřejného jsou lidská práva, mezinárodní humanitární právo, mezinárodní trestní právo, smluvní a mořské právo. Z hlediska zaměření této práce jsou důležité především první tři zmiňované oblasti.

První oblastí zájmu mezinárodního práva veřejného jsou lidská práva. V dřívějších dobách nebyla lidská práva jasně definována ani mezinárodně uznávána. Změna nastala až v polovině 20. století, kdy Valné shromáždění OSN uvedlo v platnost Chartu OSN a Všeobecnou deklaraci lidských práv. Na Konferenci OSN o mezinárodní organizaci, která se konala v červnu roku 1945 v západoamerickém San Franciscu, byla podepsána Charta OSN. V platnost vešla o tři měsíce později, konkrétně 24. října 1945. Charta OSN se skládá z celkem 111 článků, které jsou dále členěny do 19 kapitol. Charta OSN zavazuje všechny členské státy k dodržování veškerých smluvených pravidel a cílů, kterými jsou především zajištění mezinárodního míru, bezpečnosti a posilování kladných vztahů mezi národy (Informační centrum OSN v Praze, 1945). Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata 10. prosince 1948 při události III. Valného shromáždění OSN. Je rozčleněna na 30 článků. V těchto člancích lze najít jednotlivá práva a svobody všech lidských bytostí bez ohledu na jejich národnost,

---

² Zločiny podle mezinárodního práva jsou dále vysvětleny v kapitole 1.2.1.

náboženské vyznání, jazyk či další rysy (Křiška, 1998, s. 54-61). Mezi další významné úmluvy, které pojednávají o ochraně lidských práv, patří například Ochrana života, svobody a zdraví, Ochrana žen, Ochrana dětí, Zákaz rasové diskriminace nebo Ochrana národnostních menšin (David, Sladký, Zbořil, 2005, s. 260-262).

Druhou oblastí zájmu mezinárodního práva veřejného je mezinárodní humanitární právo, které vykazuje rysy *ius in bello*, neboli právo ve válce (opakem je *ius ad bellum*, tzv. právo na válku). Podle Ondřeje (2010, s. 7-8) lze mezinárodní humanitární právo chápat v užším nebo širším slova smyslu. Užší pojetí chápe tento pojem čistě jako soubor pravidel, který je využíván během ozbrojených konfliktů a má za úkol chránit lidské bytosti. Mnohem častěji je však přijímáno středně široké pojetí mezinárodního humanitárního práva, které jej popisuje jako způsob omezování násilí během ozbrojených konfliktů. Nástroje, kterými je násilí omezováno, jsou ochrana osob, které se v nepřátelství dále neangažují či zabránění využívání prostředků nebo způsobů, které se ve válce používají. Širší pojetí chápe tento pojem jako kombinaci práva ozbrojených konfliktů a mezinárodního práva lidských práv.

Třetí oblastí zájmu mezinárodního práva veřejného je mezinárodní právo trestní, které je odvětvím mezinárodního práva, které se zaměřuje na potrestání fyzických osob, které spáchali takové činy, které musí být podle norem mezinárodního práva náležitě postihovány (Šturma a kol, 2014, s. 10). V užším pojetí vzniká mezinárodní právo trestní na základě dvoustranných nebo mnohostranných mezinárodních smluv, které určují pro zapojené státy nutnost trestat spáchání určitých činů. Dle zaměření smluv je možné je rozčlenit do následujících hlavních oblastí:

- a. *„úmluvy proti obchodu s lidmi a využívání prostituce,*
- b. *úmluvy na ochranu měny a obecně prospěšného zařízení,*
- c. *protidrogové úmluvy,*
- d. *úmluvy proti pornografii,*
- e. *úmluvy na ochranu bezpečnosti letecké a námořní dopravy“* (Šturma, 2002, s. 37-38).

V širším pojetí tento pojem zahrnuje nejen smluvní mezinárodní právo trestní (užší pojetí), ale také zločiny podle mezinárodního práva (Tamtéž, s. 37).

Zločiny podle mezinárodního práva jsou zločiny, kterých se dopouštějí jednotlivci, činní ve státních orgánech (Fenyk, Ondruš, 1997, s. 18). Statut Mezinárodního trestního soudu stanovuje tyto zločiny jako čtyři nejzávažnější, které ohrožují celé mezinárodní společenství. Jsou jimi:

- a. „zločin genocidy,
- b. zločiny proti lidskosti,
- c. válečné zločiny,
- d. zločiny agrese“ (Lukášek, 2003, s. 185).

1.3 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD

Roku 1948 začala OSN jednat o zřízení Mezinárodního trestního soudu, který by měl za úkol stíhat osoby odpovědné za nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva. Tento impuls vznikl na popud přijetí již zmiňované Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948. V důsledku toho, že se státy ohledně založení nové instituce nebyly schopny názorově sjednotit, bylo jeho založení na několik let odloženo. Události druhé poloviny 20. století, kterými byly například genocidy v Kambodži či bývalé Jugoslávii, dokládaly potřebu mezinárodní instituce, zabývající se těmito problémy. Jednání o založení Mezinárodního trestního soudu bylo tedy obnoveno roku 1992, kdy měla Komise pro mezinárodní právo za úkol připravit Statut Mezinárodního trestního soudu. Oficiální vznik Mezinárodního trestního soudu (International Criminal Court – dále jen „ICC“) je datován na 17. července 1998 přijetím Římského statutu Mezinárodního trestního soudu v Římě (Informační centrum OSN v Praze, 2005).

Jak je uvedeno v Článku 1 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, ICC, jehož sídlo se nachází v nizozemském Haagu, je stálou institucí, která má pravomoc vykonávat soudní řízení vůči osobám, které se dopustily nejzávažnějších zločinů podle mezinárodního práva, kterými jsou zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny agrese. Článek 4 uvádí, že „Soud může vykonávat

své funkce a pravomoci stanovené Statutem na území kterékoli smluvní strany a, na základě zvláštní dohody, na území kteréhokoli jiného státu“ (Informační centrum OSN v Praze, 1998). Mezi jeden z nejdůležitějších znaků ICC se řadí princip komplementarity, který uvádí, že ICC započne trestní stíhání osob odpovědných za zločiny až v případě absence řešení případu před národními soudy. Pokud tedy národní soudy nejsou schopné či ochotné případ řešit, přechází tento případ do kompetence ICC. Opačně je tomu v případě mezinárodních trestních tribunálů, které mají pravomoc jako první začít s trestním stíháním osob odpovědných za zločiny (Válek, 2009, s. 16).

ICC má podle Článku 25 Statutu právo vykonávat svou moc vůči fyzickým osobám, které spáchali sami či společně s jinou osobou některý ze zmiňovaných zločinů, naváděli, podněcovali nebo jinak přispívali k jeho spáchání. V případě usvědčení osoby ze spáchání zločinu stanovuje ICC trest, kterým může být buď odnětí svobody na několik let či na doživotí, peněžní trest či propadnutí majetku nebo jiných jeho aktiv (Informační centrum OSN v Praze, 1998).

2. KAMBODŽSKÁ GENOCIDA A POTRESTÁNÍ JEJICH VINÍKŮ

2.1 HISTORIE KAMBODŽI V PREKOLONIÁLNÍM A KOLONIÁLNÍM OBDOBÍ

Kambodža, oficiálním názvem Kambodžské království, se nachází v regionu jihovýchodní Asie. Rozloha země činí 181 035 km², tudíž je ve srovnání s Českou republikou více jak dvakrát větší. Obyvatelé Kambodže se nazývají Khmerové a jejich zastoupení ve státě činí 90 %, z pohledu etnicity se tedy jedná o národnostně jednotný stát. Zbývající národnostní skupiny ve státě jsou především Vietnamci a Číňané (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014). Označení původního obyvatelstva země, Khmerů, pochází z legend z dávné minulosti a vůbec první zmínky o Khmerech pochází již z mladší doby kamenné. Kambodža se může pyšnit velice ojedinělou kulturou, která byla však v minulosti ovlivňována hned několika proudy. Zatímco náboženství, jazyk a literatura byly ovlivňovány kulturou Indie, tak materiální život Khmerů, obchod a řemesla podléhaly především kulturnímu vlivu Číny. Vliv Číny byl patrný ve všech zemích Indočínského poloostrova, kvůli snaze čínských císařů o získání moci nad tímto územím. Přes všechny okolní vlivy si khmerská kultura zachovala svou osobitost jak v oblasti architektury, tak v lidových tradicích, zvycích i myšlení obyvatelstva (Syrůček, Zajíc, 1981, s. 9-11).

Je možno uvést, že nejslavnějším a nejvýznamnějším obdobím v kambodžské historii bylo období Angkorské říše, která existovala v letech 802-1433. Jednalo se o říši velmi mocnou, univerzální a imperiální, jejíž panovníci se zasloužili o vznik architektonických památek, díky kterým je tato civilizace považována za jednu z nejobdivuhodnějších v lidské historii. Nebývalým bohatstvím a mocí se pyšnila především za doby krále Džajavarmana VII. Zmiňovanou moc a vnitřní dynamiku začala Angkorská říše ztrácet až ve 13. století, kdy shoda různých neovlivnitelných událostí zapříčinila pomalý, avšak neodvratný pád tohoto impéria. Smrtící ránu pro Angkorskou říši byl vznik siamského království (území dnešního Thajska) v polovině 14. století, protože Siamci obléhali Angkor dlouhé měsíce, dokud se jim nepodařilo jej obsadit (Zelenda, 2009, s. 16-27).

Vývoj Kambodže po pádu Angkorské říše již nebyl tak dynamický, avšak určitý pokrok byl patrný stále. V 17. století byla Kambodža nezávislou zemí, soustředící se, mimo jiné, na rozvoj zahraničního obchodu. Toto období, často nazývané jako „postangkorské“, je členěno na dvě etapy. První etapou je časové období od poloviny 15. do konce 16. století. Tato etapa je pro Kambodžu charakteristická thajskou nadvládou. Druhá etapa se datuje od počátku 17. století do 60. let 19. století, kdy již o kambodžské území usilovali Thajci i Vietnamci (Nožina, 2007, s. 114). Tehdejší král Nordom I. si byl jasně vědom skutečnosti, že není možné území Kambodže ubránit vlastními silami, proto žádal roku 1863 francouzského císaře Napoleona III o pomoc v rámci ochrany kambodžského území. Výsledkem byl vznik Kambodže jako francouzského protektorátu, tudíž zanikl strach z obsazení území sousedními zeměmi, ovšem současně zanikla i vidina nezávislosti země (Syrůček, Zajíc, 1981, s. 23).

Polovina 19. století byla v oblasti jihovýchodní Asie charakteristická bojem západoevropských mocností o nová území. Jak již bylo zmíněno, Kambodža patřila od roku 1863 do území pod koloniální správou Francie a tento stav trval až do roku 1953. Francouzská koloniální nadvláda nad Kambodžou měla řadu výhod, kterými byly například vybudování infrastruktury, především silnic, zlepšení úrovně zdravotnictví, zemědělství a v zemi vládli klid bez konfliktů či nepokojů (Nožina, 2007, s. 159). Na druhou stranu, významným nedostatkem ze strany francouzů bylo vzdělávání místních obyvatel a jejich zapojení do politického dění v zemi. Kambodžanům nebyla poskytnuta možnost se sofistikovaně vyvíjet, což ve výsledku představovalo velmi slabou připravenost na období nezávislosti země (Chandler, 2009). Kambodža měla stále svého krále, na kterého ovšem Francouzi dohlíželi a skrz jeho moc ovlivňovali tradiční hierarchický systém v zemi. Podstatně více začali manipulovat se systémem v roce 1884, v souvislosti se zaváděním reformních projektů, které byly soustředěny na oblast celé Indočíny. Král byl donucen k podpisu dokumentu, který schvaluje „...*všechny správní, soudní, finanční a obchodní reformy, jež bude francouzská vláda v budoucnu považovat za užitečné pro úspěšné provádění svého protektorátu*“ (Nožina, 2007, s. 159-164). V pozdějších letech již byla francouzská moc

v Kambodži velmi silná a patrná ve všech sférách, od zemědělství a vlastnictví kaučukovníkových plantáží, přes právní systém, až po ekonomiku celé země (Syrůček, Zajíc, 1981, s. 24).

Výraznou nespokojenost s okupováním Asie západoevropskými zeměmi projevilo Japonsko, které vyhlásilo „...*konec zotročení Asie evropskými mocnostmi*“ (Ternon, 1997, s. 172). V březnu roku 1945 se Japoncům podařilo osvobodit Kambodžu z francouzské moci, díky čemuž mohla být vyhlášena nezávislost země. Roku 1946 se však Francouzi vrátili zpět a Kambodža byla prohlášena autonomním státem Francouzské unie. Definitivní nezávislosti se Kambodža dočkala až roku 1953 (Tamtéž, s. 172).

2.2 OBDOBÍ OBČANSKÉ VÁLKY

Po téměř sto letech se Kambodža vymanila z koloniální nadvlády a moci ve státě se chopil princ Nordom Sihanouk, který se ve své zemi pokoušel o zavedení oficiální politiky neutrality. První problém se objevil v 60. letech, kdy Kambodža zaznamenala prudký nárůst obyvatelstva, s čímž souviselo přelidnění vesnických oblastí, kam se lidé stěhovali kvůli kvalitní úrodné půdě. Brzy situace začala být nezvladatelná, vesnické oblasti trpěly náporům nových obyvatel, tedy i nedostatkem půdy pro všechny, kdo ji chtěli obhospodařovat. Hustou atmosféru na vesnicích rozdmýchaly vládní nařízení o povinném výkupu rýže, za ceny stanovené státem, které byly pochopitelně velice nízké. Obyvatelstvo se začalo proti nařízením bouřit a v roce 1967 propuklo povstání v západní části země, kde lidé zaútočili na královské organizace s noži a zbraněmi domácí výroby. Povstání trvalo přibližně 2 měsíce a je považováno za počátek první občanské války v Kambodži. Ani po ukončení povstání se však nedá mluvit o utišení situace, protože hned další rok propukly další útoky zaměřené na vojenské cíle, jejichž odpovědí byl logicky protiútok. Nejen vesničané, ale i měšťané byli s politickou situací v zemi značně nespokojeni. Měli sice stále možnost získat vzdělání, ovšem ani za tohoto předpokladu se jim nedařilo sehnat práci kvůli rozšíření korupce a nepotismu. Z tohoto důvodu se mladí Khmerové začali přiklánět k levici a radikalizovat se (Zelenda, 2009, s. 80-82).

Od roku 1970 vládla v Kambodži ničivá občanská válka, během které přišla o život velká spousta kambodžského obyvatelstva (uvažuje se téměř o 156 000 lidí). V roce 1970 proběhl puč, během kterého byl na popud generála Lon Nola princ Nordom Sihanouk ze svého postu vyhnán a jeho místa se zmocnil právě zmiňovaný Lon Nol. Nordom Sihanouk se i se svými přívrženci přidal k ozbrojeným bojovníkům, kteří bojovali proti oficiálnímu režimu Lon Nola. Tito partyzáni byli nazýváni Rudými Khmery (Wang, 1996, s. 5). Zde se začala rodit druhá občanská válka, která měla oproti první občanské válce značně odlišný průběh. Nordom Sihanouk nabádal Khmery, aby se připojili k partyzánským skupinám a bojovali proti Lon Nolu režimu. Khmerové nemohli zůstat neutrální, byli nuceni se přidat k jedné ze soupeřících stran, tudíž občanská válka nabyla celospolečenského charakteru (Zelenda, 2009, s. 90).

V tuto dobu byla celá oblast jihovýchodní Asie vystavena nástrahám bouřlivého politického prostředí. Kambodžská občanská válka měla velmi blízko ke konfliktu v sousedním Vietnamu, kde proti sobě bojovaly dvě části země – komunistický sever a prozápadní jih. Kromě mocností jako Čína, Sovětský svaz a Spojené státy Americké byla do vietnamského konfliktu zapojena i Kambodža, která kvůli své neutralitě tajně sympatizovala s oběma zneprátenými skupinami. Komunistickému severu například dovozovala používat přístav na svém území k přepravě zásob, současně dovozovala americkým jednotkám ukrývat se na kambodžském území, odkud bombardovaly zneprátené severovietnamské skupiny. Útokům se ovšem nevyhnul nejen Vietnam, ale ani Kambodža, na jejímž území podlehl bombardování 750 000 lidí. Kambodžané se samozřejmě bouřili proti americkým jednotkám na svém území a pořádali další demonstrace (Krklijes, 2015). Rudým Khmerům, podporovaným Čínou jak materiálně tak i morálně, se v dubnu 1975 podařilo svrhnout vládu Lon Nola a sestavit novou vládu Demokratické Kampučie³ (Wang, 1996, s. 5).

2.2.1 Hnutí Rudých Khmerů

Hnutí Rudých Khmerů představilo v Kambodži ve 20. století svou neuvěřitelnou moc. Podle Zelendy (2009, s. 95) charakterizuje hnutí Rudých Khmerů

---

³ Kampučia je khmerské označení pro Kambodžu.

„...*expansionismus, rasismus, idealizace venkova a s tím související odpor k městu, potlačování rodinného života a zavržení tradičního vzdělání*“. Jednalo se o seskupení osob z hnutí Issarak (což bylo nekomunistické hnutí usilující o nezávislost), komunistů a nacionalistů. Mezi další společné znaky osob, patřící mezi Rudé Khmery, patřilo povětšinou vzdělání, protože Rudí Khmerové pocházeli především ze zámožnějších či významnějších rodin. Mohli si tedy dovolit studium na střední škole, nejčastější volbou bylo Sisovathovo lyceum v Phnom Penhu. Studenti, kteří chtěli navázat studiem na univerzitě, již museli odejít do Hanoje v sousedním Vietnamu, protože v Phnom Penhu se žádná univerzita nenacházela. V polovině 40. let byli studenti ze strachu před komunistickým vlivem posíláni studovat do Paříže, kde záhy vzniklo Sdružení khmerských studentů. Do tohoto sdružení se připojovali všichni bývalí studenti Sisovathova lycea, kteří začali studovat na univerzitě v Paříži. Dalším nově vzniklým uskupením byl Pařížský marxisticko-leninský kambodžský kroužek, který založili radikálnější jedinci ze Sdružení khmerských studentů. Právě zde se seskupily osoby, které byly později považovány za vůdce Rudých Khmerů. Byly jimi průkopník Thioun Mumm, jeho bratr Thioun Prasith, Khieu Samphan, Son Sen, Hou Yuon, Hu Nim, Ok Sakun a především čtyři klíčové osoby, považované za jádro hnutí – Saloth Sar s manželkou Khieu Ponnary a Ieng Sary s manželkou Ieng Thrith (Ternon, 1997, s. 173).

Saloth Sar, známý především pod jménem Pol Pot, byl nejradikálnějším ze všech zmiňovaných osob. Po vystudování univerzity v Paříži se vrátil zpět do rodné Kambodži, kde započal svou participaci na politickém dění v zemi. V roce 1960 se stal spoluzakladatelem Strany pracujících Kampučie, která se pět let po svém založení přejmenovala na Komunistickou stranu Kampučii a spolu s Touem Samouthem, Nuonem Cheouem a Iengem Sarym tvořili ústřední výbor strany. Následně byl Pol Pot zvolen jejich vůdcem. S postupem času odcházeli jednotliví členové výboru k partyzánům - Rudým Khmerům (stejně jako princ Sihanouk se svými blízkými). Pol Potův první partyzánský oddíl se nacházel v severovýchodní části Kambodže, která byla vládami i ostatními regiony vždy přehlížena, tudíž její obyvatelé byli nevzdělání,

negramotní a velmi snadno ovlivnitelní, což Pol Potovi velmi usnadnilo práci s jejich zfanatizováním (Tamtéž, s. 173-174).

2.3 KAMBODŽA V OBDOBÍ GENOCIDY

Jak již bylo zmíněno, po svržení Lon Nolovy vlády v dubnu roku 1975 byla sestavena vláda Demokratické Kampučie, v jejímž čele stál vůdce Rudých Khmerů - Pol Pot, který prosazoval velmi radikální politiku a snažil se dosáhnout kompletní sociální transformace (Wang, 1996, s. 5). Rudí Khmerové byli totiž silně přesvědčeni o negativech západního vlivu na jejich zemi, tudíž se rozhodli eliminovat veškeré vnější vlivy, které ji „ohrožují“ a vrátit se zpět do dob, kdy byla Kambodža čistě agrární zemí (Alvarez, 2001, s. 73). Podle Gellatelyho a Kiemana (2003, s. 33, 313) bylo v této době silně upřednostňováno vesnické obyvatelstvo, zatímco městští obyvatelé byli považováni za jakýsi poddruh lidské rasy. Stejně tak zásadně Rudí Khmerové vyznávali národnostní čistotu, což znamenalo vykázaní ze země pro všechny etnické skupiny, kterými byly například Vietnamci, Číňané, muslimové (zvaní Čamové) a dalších přibližně dvacet etnických skupin, doposud žijících v Kambodži (jednalo se cca o 15 % tehdejšího obyvatelstva).

Z počátku byl počet vojáků Rudých Khmerů nízký, jednalo se o mladé nevzdělané vesničany z periferních oblastí země. Průběžně se však jejich počet významně navyšoval. Důvodem byla především vidina nových nadějí a národního klidu, který vojákům sliboval Pol Pot a jeho režim. Výsledkem tohoto přesvědčení byl nárůst vojáků Rudých Khmerů na 700 000 mužů v roce 1975. Takto početná armáda zaručovala Pol Potovi jistotu, že ihned po ovládnutí hlavního města může zahájit implementaci svých představ o nově uspořádaném systému v Kambodži. Vláda začala zmocňovat a zabavovat veškerý majetek, nevyjímaje nemocnice, školy či další sociální zařízení. Obyvatelé Phnom Penhu byli donuceni neprodleně opustit město (stejně jako obyvatelé ostatních měst v zemi) bez jakýchkoli svých věcí a odejít do vesnic, kde museli začít povinně pracovat v zemědělství, čímž se naplňovaly představy Rudých

Khmerů o rolnické zemědělské společnosti v Kambodži⁴. Tento rok je pro Kambodžu známý jako „rok nula“, neboli zcela nový začátek (Krklijes, 2015).

Vysídlování městského obyvatelstva a kolektivizace byly zprvu vysvětlovány nutností zabezpečit potravu pro Khmery, ovšem prakticky sloužily spíše jako prostředek udržení moci Rudých Khmerů. Odhady vypovídají o tom, že v období let 1975 až 1979 žilo v kambodžských vesnicích přibližně 95-97 % veškerého obyvatelstva. Kromě násilného vystěhování až dvou třetin obyvatelstva byli všichni tito lidé oběťmi násilí a nedůstojného zacházení. Všichni bez rozdílu byli nuceni participovat na zemědělské produkci, především pěstování rýže a vytváření vhodných podmínek pro její pěstování. Manželské páry byly rozděleny a od roku 1976 byly děti starší sedmi let posílány do škol, kde byly pod ostražitým dohledem Rudých Khmerů. Osoby, které se za bývalého režimu nacházely na významnějších postech, byly popravovány, stejně jako kambodžská inteligence. Počet lidí, kteří v souvislosti s genocidou umírali, se stále zvyšoval. Důvodem bylo nejčastěji „...*přepřacování, podvýživa, špatná hygiena a zdravotnické zabezpečení, týrání a tresty. Asi sto tisíc lidí bylo popraveno jako nepřátelé revoluce*“ (Nožina, 2007, s. 230-234).

Od poloviny roku 1976 měli Rudí Khmerové veškeré státní záležitosti čistě ve svých rukou. Neexistovala žádná zákonodárná, výkonná ani soudní moc, která by jejich činy omezovala. Parlament i vláda se přestaly scházet a z dřívějších šestnácti ministrů zůstalo ve své funkci pouze osm. Na první pohled idylicky vypadající stav však trpěl vnitřními rozpory, uvnitř organizace byla vytvořena spousta frakcí. Pol Pot, který se zdržoval v hlavním městě, ztrácel kontrolu nad jednotlivými oblastmi v zemi, kde prakticky vládli vojenští velitelé. S takovou situací nebyl pochopitelně spokojen a v jednom ze svých projevů prohlásil, že až 2 % obyvatelstva chová negativní postoj k režimu, což si zaslouhuje trest. Nejznámějším a nejhrůznějším místem pro výkon těchto trestů se stala věznice S-21, jejímž ředitelem byl Kaing Guek Eav (bývalý učitel), kterému se přezdívalo soudruh Duch. Věznice se nacházela v jižní části hlavního města a jednalo se o prostory bývalé střední školy. S-21 se stala místem nejbrutálnějšího

---

⁴ Hlavní myšlenku příklonu státu zpět k zemědělství převzali vůdci z modelu čínského zemědělství.

mučení, odkud již nevedla cesta ven, o čemž vypovídá i fakt, že ze všech vězňů, kteří zde byli vyslýcháni, přežilo jen 7, zatímco oběti se odhadují cca na 15 000 až 20 000 (Nožina, 2007. s. 239-240).

V období vlády Rudých Khmerů byla Kambodža rozčleněna na 6 zón, z nichž každou spravoval zvolený vůdce. Právě jim dávali hlavní vůdci Rudých Khmerů za vinu ekonomické neúspěchy země, za které je následně posílali na smrt. Například roku 1976 byli takto potrestáni vůdci Severní zóny, v roce 1977 vůdci Severozápadní zóny. V roce 1978 byl spáchán zločin mnohem většího rozsahu, kdy bylo vyvražďeno veškeré obyvatelstvo Východní zóny (jednalo se o více než 100 000 lidí). Zde se dá mluvit o samostatné genocidě, zaměřené proti lidem obývajícím zmiňovanou Východní zónu. Ně kterým vůdcům této zóny se však podařilo uprchnout a tak následně založili Jednotnou národní frontu na záchranu Kampučie a veřejně sdělili zločiny, kterých se Rudí Khmerové v zemi právě dopouštějí. Těchto nových informací využili Vietnamci pro vpád do země. Armáda čítající jeden milion vojáků zaútočila na Pohnom Penh dne 6. ledna 1979. Novou hlavou Lidové republiky demokratické Kampučie se stal Heng Samrin, jeden z uprchlých vůdců Východní zóny (Ternon, 1997, s. 182).

2.4 MIMOŘÁDNÉ SENÁTY SOUDŮ KAMBODŽE

2.4.1 ZALOŽENÍ A ČINNOST

Přes tři a půl roku dlouhé období genocidy je považováno za nejtemnější éru kambodžské historie. Z důvodu násilného Pol Potova režimu přišla Kambodža o čtvrtinu své celkové populace (cca 1,7 milionu lidí), významné ztráty zaznamenala především v řadách vzdělaných lidí, proti kterým byl Pol Potův režim vysazen. Po svržení zmiňovaného režimu následovala občanská válka, která trvala až do roku 1998, kdy byla politická a vojenská síla Rudých Khmerů konečně poražena. Ihned po skončení genocidy se kambodžské obyvatelstvo dožadovalo vytvoření takové instituce, která by stíhala a odsoudila osoby odpovědné za páchaní genocidy. Vláda však tyto snahy dlouhé roky ignorovala. Rudí Khmerové i přes veškeré neakceptovatelné události, které měli na svědomí, zasedali v OSN, kde nadále zastupovali kambodžské obyvatelstvo. Na počátku 90. let 20. století byla nastolena nová

éra mezinárodní intervence, vznikaly nové instituce, zaměřující se na stíhání fyzických osob odpovědných za zločiny podle mezinárodního práva. Takovými institucemi byly například Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) založený roku 1993 nebo Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (ICTR) založený roku 1994. Vytvoření mezinárodního trestního tribunálu pro Kambodžu byl však stále v nedohlednu (Fawthrop, Jarvis, 2004, s. 1-3).

Teprve až v červnu roku 1997 vláda Kambodže požádala OSN o pomoc při vytvoření soudu, který by stíhal hlavní vůdce Rudých Khmerů, jako osoby odpovědné za spáchání genocidy a zločinů proti lidskosti v Kambodži. Prvotní návrh Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN o vytvoření mezinárodního tribunálu pro Kambodžu zahrnoval povolání skupiny expertů a řízení soudů podle mezinárodního soudního standardu. Tento návrh však nebyl pro vládu Kambodže přijatelný. Na základě pozdější, druhé žádosti kambodžské vlády o pomoc při vytvoření soudu, bylo jednání obnoveno a v roce 2001 Kambodžské národní shromáždění podepsalo zákon, týkající se ustanovení Mimořádných senátů soudů Kambodže (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia – dále jen „ECCC“), jehož hlavním posláním je stíhání osob odpovědných za zločin genocidy a zločiny proti lidskosti v době vlády Demokratické Kampučie, tedy konkrétně od 17. dubna 1975 do 6. ledna 1979 (United Nations Assistance to the Khmer Rouge Trials, 2003, s. 3-4). ECCC jsou nezářídka označovány neformálními názvy, jako například Tribunál pro Rudé Khmery či Kambodžský tribunál. Soudní řízení ECCC je vykonáváno v Kambodži za spolupráce kambodžských a zahraničních soudců. ECCC jsou řízeny jak na základě národního, tak i mezinárodního práva. Particípance zahraničních odborníků na právní problematiku během soudních řízení je považována za nezbytnou, z důvodu nízké úrovně kambodžského soudního systému. Konečné dohody mezi vládou Kambodže a OSN o přesné spolupráci při řízení ECCC bylo dosaženo po 6 letech vyjednávání, tedy v roce 2003 (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014a).

Soudní proces začíná na návrh prokurátora, který zahajuje přípravné vyšetřování a formuluje návrh na obžalobu. Jak již bylo zmíněno, v ECCC je nutná mezinárodní spolupráce, z toho důvodu je úřad prokurátora složen ze dvou prokurátorů, jeden je

kambodžského původu, druhý zahraniční. Případ dále pokračuje k soudcům, kteří provádí jeho právní vyšetřování. Úřad těchto soudců je taktéž složen z jednoho kambodžského a jednoho zahraničního soudce. Po prošetření případu soudci rozhodnou, zda je obžaloba oprávněná či nikoli. V případě potvrzení obžaloba putuje ke zkušební a soudní komoře, které jsou složeny ze 3 kambodžských a 2 zahraničních soudců. Zde padne konečný verdikt, zda je obviněná osoba vinná či nevinná. Obviněný se může proti výsledku odvolat u nejvyšší soudní komory, která je složena ze 4 kambodžských a 3 zahraničních soudců. Proti jejich rozhodnutí již není odvolání (United Nations Assistance to the Khmer Rouge Trials, 2003, s. 12-13).

2.4.2 DOPADENÍ A POTRESTÁNÍ VINÍKŮ GENOCIDY

ECCC vykonávají svou moc pouze nad dvěma, přesně specifikovanými skupinami osob. První skupinou osob, která může být na základě ECCC stíhána, jsou hlavní představitelé režimu Demokratické Kampučie. Druhou skupinu tvoří osoby, které jsou považovány za hlavní strůjce násilí, na následky kterého přišla spousta lidí o život, jedná se o násilné činy jak podle národního práva Kambodže, tak i podle práva mezinárodního. V roce 2007 přijaly ECCC poslední nutná vnitřní pravidla, na základě jejichž implementace mohly být ECCC oficiálně uvedeny do provozu. ECCC se zabývají celkem čtyřmi případy (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014a).

Kaing Guek Eav, známý především pod přezdívkou Duch, je první stíhanou osobou u ECCC, stíhání začalo v červenci roku 2007 jako případ 001. V době vlády Demokratické Kampučie působil Kaing Guek Eav jako zástupce, později ředitel známé věznice S-21. Byl obviněn za zločiny proti lidskosti a porušení Ženevských konvencí. V roce 2010 byl prohlášen za vinného a odsouzen k odnětí svobody po dobu 35 let. Nejvyšší soudní komora však tento rozsudek v březnu roku 2012 anulovala a stanovila konečný trest na doživotní odnětí svobody, proti kterému již není odvolání (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2015).

Případ 002 obsahuje soudní řízení se čtyřmi obviněnými osobami, kterými jsou Ieng Sary, Ieng Thirith, Nuon Chea a Khieu Samphan. Všichni čtyři byli obviněni

ze spáchání zločinu genocidy, zločinů proti lidskosti a porušení Ženevských konvencí. Ieng Sary byl v době vlády Demokratické Kampučie ve funkci místopředsedy vlády pro zahraniční záležitosti, dále byl členem Stálého a Ústředního výboru Komunistické strany Kambodže. V listopadu roku 2007 byl vzat do vyšetřovací vazby a stíhán za zmíněné zločiny. Ieng Sary ovšem zemřel dne 14. března 2013, což bylo dříve, než datum jeho hlavního soudního líčení, kde měl padnout rozsudek o jeho vině či nevině (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014b). Ieng Thirith, manželka právě zmiňovaného Ienga Saryho, působila ve funkci ministryně sociálních věcí. Taktéž byla vzata do vyšetřovací vazby v listopadu roku 2007, ovšem vzhledem k jejímu špatnému zdravotnímu stavu⁵ nemohla podstoupit soudní řízení, tudíž byl její případ v září roku 2012 přerušen. O tři roky později Ieng Thirith zemřela, konkrétně v srpnu 2015 (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014c). Nuon Chea byl předsedou strany Demokratické Kampučie, zástupcem tajemníka Komunistické strany Kambodže a také členem Stálého a Ústředního výboru Komunistické strany Kambodže. Byl vzat do vyšetřovací vazby v září roku 2007. Roku 2014 mu byla prokázána vina za zločiny proti lidskosti a byl odsouzen k doživotnímu odnětí svobody. Khieu Samphan byl ve funkci hlavy státu Demokratické Kampučie. Byl vzat do vyšetřovací vazby v listopadu roku 2007. Stejně jako v případě Nuon Cheana mu byla prokázána vina za spáchání zločinů proti lidskosti a roku 2014 byl jeho trest stanoven na doživotní odnětí svobody. Oba dva odsouzení, Nuon Chea i Khieu Samphan mají možnost se odvolat u Nejvyšší soudní komory, ovšem až do úplného ukončení svých případů budou vykonávat trest odnětí svobody (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014d).

Případy 003 a 004 byly zahájeny 7. září roku 2009, kdy na návrh zahraničního prokurátora začaly být vyšetřovány další podezřelé osoby. Případ 003 se zabývá zkoumáním zločinů, které měly být páčány za vlády Demokratické Kampučie na různých místech v zemi, jako například ve věznici S-21, na letištích, bezpečnostních centrech či různých dalších pracovištích (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2016a). Případ 004 se zabývá zkoumáním zločinů během akcí

---

⁵ Ieng Thirith nebyla schopná podstoupit soudní řízení z důvodu diagnostikované demence.

zaměřených proti Čamům, khmerským Kromům⁶, zločinům při vyliďňování východní zóny nebo čistek v centrální a severozápadní zóně (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2016b). Vzhledem k situaci, že jednotlivá soudní řízení v případech 003 a 004 jsou teprve ve fázi soudního vyšetřování, tak ECCC prozatím neposkytují informace o obviněných osobách, jedná se však zřejmě o 5 dalších osob (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, 2014a).

Co se týče hlavního vůdce Rudých Khmerů, Pol Pota, ten byl po svržení režimu Demokratické Kampučie vyhnán z Phnom Penhu a ukryl se v lesích v západní části země u Thajských hranic, kde žil až do své smrti. Zde se spojil se zbylými Rudými Khmery, se kterými vytvářel nové partyzánské hnutí, bojující proti Vietnamu téměř celá 80. a 90. léta. Toto hnutí se rozpadlo až roku 1997 (Olson, 1999, s. 74). Pol Pot byl sice následně obviněn ze zločinu genocidy, zločinů proti lidskosti a odsouzen k doživotnímu odnětí svobody tzv. lidovým tribunálem, který byl podporován novou vládou Kambodže a Vietnamem, ovšem den před svým zadržením, konkrétně 15. dubna 1998, podlehl srdečnímu infarktu a zemřel. Je tedy možné konstatovat, že muž, který má největší podíl na zločinech páchaných v Kambodži v letech 1975-1979 už nikdy neodpyká svůj trest (Encyclopedia of World Biography, 2004).

---

⁶ Khmerští Kromové je označení pro Khmery obývající deltu Mekongu.

3. RWANDSKÁ GENOCIDA A POTRESTÁNÍ JEJICH VINÍKŮ

3.1 HISTORIE RWANDY V PREKOLONIÁLNÍM A KOLONIÁLNÍM OBDOBÍ

Malá země s názvem Rwandská republika se nachází ve východní části afrického kontinentu, v oblasti Velkých jezer. Svou rozlohou se blíží třetině rozlohy České republiky. Rwanda, jak je známá v dnešní době, vznikla spojením tutsijského knížectví Východu a hutuského knížectví Západu. Takto nově vzniklý stát byl obydlen kmenem většinových Hutuů, kteří představovali 90 % celkového obyvatelstva státu, kmenem menšinových Tutsiů, kteří tvořili 9 % obyvatelstva státu a zbylé jedno procento rwandské populace představovali lidé kmene Twa. I přes to, že Tutsiové tvořili necelou desetinu obyvatelstva, jednalo se o vládnoucí vrstvu země, kde měl moc v rukou rod Banyiginya (Verwimp, 2013, s. 1-2). V předkoloniálním období spolu všechny tři kmeny na území Rwandy žily poklidným životem, každý se věnoval činnosti, která byla pro jeho kmen typická – Hutuové byli převážně rolníci, Tutsiové se zabývali chovem dobytka a Twaové byli sběrači a lovci. V této době mezi sebou kmeny Hutuů a Tutsiů nepocítovaly žádné rozdíly (ani mírné odlišnosti ve fyzických předpokladech – Hutuové se vyznačují malým vzrůstem a černou pletí, zatímco Tutsiové jsou vyšší a jejich pleť je světlejšího odstínu) a považovaly se za rovnocenné. Jinak tomu však bylo s lidmi kmene Twa, kteří byli ostatními považováni za méněcenné (Ternon, 1997, s. 272-276).

Na konci 19. století, konkrétně roku 1896, se Rwanda stala jednou ze zemí, které spadaly pod území kolonizované Německem. Rwandané však nebyli s německou kolonizací spokojeni, vnímali ji jako velmi násilnou. Pozitivní změna tudíž pro Rwandany nastala po ukončení 1. světové války, kdy skončila éra kolonizace Německem a Rwanda se na základě mandátu stala belgickou kolonií. Tato spokojenost ovšem také netrvala dlouho, především pro hutuské obyvatelstvo země. Belgie totiž výrazně upřednostňovala osoby kmene Tutsi, považovala je za *rozené náčelníky*, schopné velení a nařizování. I z tohoto důvodu byli nejen náčelníci, ale i žáci škol a studenti univerzit po celé zemi v drtivé většině Tutsiové. Hutuové byli pochopitelně

s tímto rozdělením společnosti značně nespokojeni, protože si jasně uvědomovali svou nevýhodnou pozici (Tamtéž, s. 274). Nejen že jim bylo odepřeno vzdělávání a výhodné pracovní pozice, ale bylo jim přidělováno více práce a byly na ně uvaleny vyšší daně. Prohlubování a zvýrazňování rasových rozdílů mezi obyvateli Rwandy nabylo oficiální podoby v roce 1931, kdy Belgičané zavedli tzv. identifikační karty. Tyto karty byli všichni obyvatelé Rwandy povinni nosit neustále při sobě, protože na identifikační kartě byla mimo jiné uvedena i příslušnost člověka k jednomu z kmenů. Přes to, že identifikační karty byly zavedeny v koloniální době, tak se zachovaly téměř až do konce 20. století, kdy byly pro tutsijské obyvatelstvo Rwandy rozsudkem smrti (Bigagaza, Abong, Mukarubuga, 2002, s. 53-54).

Uvin (1998, s. 208) uvádí, že konflikt mezi dvěma skupinami propuká právě ve chvíli, kdy si jedna skupina uvědomí, že je v nevýhodě a rozhodne se situaci změnit. Vztek Hutuské části obyvatelstva, pěstovaný a podporovaný křivdami Belgičanů, vyrostl roku 1959 do tzv. Hutuské revoluce, která měla za cíl zničit hegemonii Tutsiů a nastolit opět taková pravidla, která budou výhodná i pro kmen Hutuů. Hutuové byli v prosazování svého cíle značně násilní, začali vyvražďovat Tutsijské obyvatelstvo bez ohledu na jejich bohatství či politický vliv. Od této doby nebyli Tutsiové oprávněni podílet se na ekonomickém ani politickém životě v zemi. Ve snaze zachránit svůj vlastní život a rodinu se zvedla masivní vlna migrace Tutsiů do sousedních zemí, především pak do Ugandy, kde se uprchlí Tutsiové začali seskupovat. Toto seskupení je později známé jako Rwandská vlastenecká fronta (Rwanda Patriotic Front – dále jen „RPF“). Hutuská revoluce však nebyla výhodná pro všechny Hutuy tak, jak se mohlo ze začátku zdát. Většina lidí, kteří ve Rwandě zůstali a bydleli na vesnicích, zůstali pořád mimo ekonomickou i politickou sféru života, stále jim bylo odepíráno vzdělání, výhodné pracovní pozice i práce ve vojenském sektoru, protože tyto benefity byly zabráněny úzkou skupinou Hutuů ze severu země (Tamtéž, s. 54).

3.2 HISTORIE RWANDY V LETECH 1962-1994

Hutuové neusilovali pouze o nezávislost, ale i o moc. Jejich představy se vyplnily v roce 1962, kdy získala Rwanda nezávislost a na rozdíl od prekoloniálního

a koloniálního období byli u moci právě Hutuové. Prvním prezidentem v nezávislém státě Rwanda byl zvolen Gregoire Kayibanda (Government of the Republic of Rwanda, 2014). Zatímco Hutuové slavili svůj úspěch, Tutsiové byli v roli uprchlíků velmi nespokojeni a chystali akce k opětovnému získání moci v jejich zemi. V 60. letech 20. století, počínaje rokem 1963, se seskupovali uprchlí Tutsiové z Ugandy a Burundi a zahájili invaze s cílem dobýt hlavní město. Samozřejmou odpovědí Hutuů se staly odvetné akce, při kterých byli brutálním způsobem napadáni a vražděni nejen tutsijští strážci invazí, ale také civilní obyvatelstvo. Stále se opakující scénář násilností nevedl k žádnému výsledku, Tutsiové tedy zjistili, že tímto způsobem není možné získat zpět moc ve Rwandě a roku 1967 invaze ukončili. Ukončením invazí byly ukončeny i odvetné akce Hutuů a v zemi zavládl klid bez jakýchkoli etnických konfliktů (Kuperman, 2007).

Příměří v zemi panovalo po dobu 6 let, než se začala etnická otázka opět řešit. Důvodem byla vyhrocená situace v sousedním státě Burundi, kde panoval stejný problém mezi Hutuy a Tutsii jako ve Rwandě. V Burundi se Tutsiové nevzdávali své vidiny moci a stále se snažili dobýt své místo, přičemž přišlo o život okolo 200 000 Hutuů a srovnatelný počet jich byl donucen uprchnout do sousedních zemí. Ve Rwandě této situace využil prezident Kayibanda k opětovnému zahájení útoků na tutsijské obyvatelstvo země. Nesetkal se však s úspěchem a celá situace skončila v roce 1973 pučem. Kayibanda byl sesazen z postu prezidenta země a jeho nástupcem se stal Juvénal Habyarimana, doposud ve funkci hlavního generála. Ovšem i nový prezident Habyarimana byl z kmene Hutu a ve svém režimu prosazoval nenávistný vztah k Tutsiům (Barnett, 2003, s. 52-53). Oproti bývalému prezidentu však byl Habyarimana o poznání umírněnější. V době jeho prezidentského období Rwanda zažívala v celku příznivý ekonomický rozvoj, který trval až do pozdních 80. let (White, 2015).

V sousední Ugandě zatím sílila moc již zmiňované RPF pod vedením Paula Kagameho, která byla tvořena rwandskými uprchlíky kmene Tutsi. RPF byla podporována ugandským vojskem, tudíž měla přístup ke zbraním, což jí otevíralo cestu k chystání dalších invazí. Plánovaná invaze se uskutečnila v říjnu roku 1990, kdy RPF vpadla do Rwandy a opakoval se srovnatelný koloběh násilných událostí jako

v 60. letech. Rwandská společnost, příklánějící se k demokracii, však požadovala zastavení ozbrojených konfliktů mezi oběma skupinami. Na popud demokratického hnutí v zemi musel prezident Habyarimana v červnu 1991 přistoupit k zavedení systému více stran (Ternon, 1997, 280). Probíhající občanskou válku mezi Hutuskou vládou a Tutsijskými povstalci měla uklidnit také mírová smlouva Arusha ze srpna 1993, která zavazovala obě soupeřící strany k příměří a slibovala demokraticky zvolenou vládu tvořenou příslušníky obou kmenů. Dohodnuté příměří však narušovali Hutuští radikálové, především hnutí Interahamwe, kteří nesouhlasili se zaváděním demokratického systému, odmítali mírovou smlouvu Arusha a veřejně prohlašovali svůj záměr vyvraždění všech *švábů*, kterými mysleli všechny osoby kmene Tutsi, ale i umírněné Hutuy, jejichž participace přispěla k vytvoření mírové smlouvy (Jelínek, 2014).

Pro kontrolu nad implementací a dodržování pravidel stanovených v mírové smlouvě Arusha, byla 5. října 1993 na základě rezoluce 872 Rady bezpečnosti OSN ustanovena Mírová mise OSN pro Rwandu (United Nations Assistance Mission for Rwanda – UNAMIR). Cílem této mise bylo již zmiňované dodržování Arushské smlouvy, dále také dohled nad dodržováním klidu zbraní v hlavním městě Kigali, monitorování klidného návratu uprchlíků zpět do vlasti a asistence při humanitárních operacích (United Nations, 1993). Na veškeré tyto aktivity dohlíželo celkem okolo 2500 členů mise (Kuperman, 2007).

3.3 RWANDA V OBDOBÍ GENOCIDY

Prvotní událost, která odstartovala koloběh nezastavitelného vyvražďování nevinných lidí, se stala v podvečer 6. dubna 1994. V tu dobu bylo neznámými útočníky sestřeleno prezidentské letadlo, na jehož palubně cestoval rwandský prezident Juvénal Habyarimana spolu s burundským prezidentem Cyprienem Ntaryamirem a náčelníkem generálního štábu Déogratem Nsabimanem. Noc po atentátu na prezidentovo letadlo vládl ve Rwandě až nebezpečný klid. Jen určité složky vládního vojska, kterými byla například prezidentská garda, narušovaly klidnou situaci a stavěly zátarasů na silnicích, zastavovaly auta civilního obyvatelstva a obsadily budovu hlavního rwandského rádia.

V tu chvíli se ve Rwandě, především v hlavním městě Kigali, nikdo necítil bezpečně, byly vydány rozkazy zůstat doma a bezpečnost několika umírněných politiků dokonce hlídali ozbrojení vojáci (Dallaire, 2014, s. 210-212). Pramenem všudypřítomného strachu byl fakt, že Hutuové začali ihned po atentátu obviňovat tutsijské rebely ze sestřelení prezidentského letadla, tudíž byl očekáván útok ze strany Hutuů (Kuperman, 2007).

Zmiňovaný útok na sebe nenechal dlouho čekat. Druhý den ráno, 7. dubna, skupiny blízké prezidentu (těmi byly prezidentská garda, armáda, četníci a Inetrahamwe) začaly s plněním zřejmě pečlivě připraveného plánu, jehož náplní bylo zavraždit všechny umírněné politiky, aby nebylo možné sestavit ve Rwandě umírněnou vládu. Tento krok představoval porušení mírové dohody ze strany Hutuské vlády (Dallaire, 2014, s. 218-219). Spiknutím radikálních Hutuů, podporovaných vládou země, započala genocida páchaná na umírněném hutuském obyvatelstvu a celém tutsijském obyvatelstvu bez jakýchkoli rozdílů (Bigagaza, Abong, Mukarubuga, 2002, s. 55).

Veškerá média ve Rwandě byla v období genocidy ovládána radikálními Hutuy, kteří podněcovali k nenávisti a vybízeli všechny Hutuy k zabíjení jejich tutsijských sousedů. Nejznámější takovou extremistickou rádiovou stanicí byla RTML, jejíž propaganda sehrála ve rwandské genocidě významnou roli (Lehmann, 1999, s. 95). Logicky nebylo možné vybavit všechny Hutuy střelnými zbraněmi, které by využili k vyvražďování nechtěného obyvatelstva, přístup ke zbraním měla pouze omezená část bojovníků. Drtivá většina Hutuů využívala k zabíjení mačety, které dříve používali při sklizni zejména cukrové třtiny. Mačeta se stala symbolem jejich moci. Kvůli obrovskému počtu Tutsiů, kteří podlehli zraněním mačetami, je rwandská genocida přezdívána také jako Mačetová genocida (Bartrop, Jacobs, 2015, s. 2233).

Násilí vládlo ve Rwandě po dobu dlouhých 100 dní, během kterých přišlo o život 800 000 lidí. Teprve až 4. července 1994 se RPF podařilo dobít město Kigali, ujali se vlády ve Rwandě a genocidu ukončili. Poražení Hutuové, obávající se odplaty za své jednání, prchali v masových vlnách pryč ze země, nejčastěji do sousedního Zaire,

dnešní Demokratické republiky Kongo. Novým rwandským prezidentem se stal vůdce RPF, Paul Kagame. Jeho úkolem bylo vrátit zemi, jejíž ekonomická i politická situace byly v troskách, minimálně zpět do podoby před genocidou roku 1994 (Bigagaza, Abong, Mukarubuga, 2002, s. 55). Podle Kimanuky (2009, s. 39) byla Rwanda po roce 1994 naprosto vysílena, postrádala dřívější společenskou i ekonomickou infrastrukturu, instituce a především lidský kapitál. Rwandskou genocidu dále označil jako nejčistší genocidou od doby vlády Pol Pota v Kambodži. Celá událost byla často charakterizována jako zrada, selhání, lhostejnost, nelidskost či zlo.

3.4 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ TRIBUNÁL PRO RWANDU

3.4.1 SLOŽENÍ A ČINNOST

Po skončení genocidy v červenci 1994 požádala rwandská vláda Radu bezpečnosti OSN o vytvoření orgánu, který by měl pravomoc stíhat osoby odpovědných za rwandskou genocidu. Na základě této žádosti byl podle kapitoly VII Charty OSN dne 8. listopadu 1994 ustanoven Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (International Criminal Tribunal for Rwanda – dále jen „ICTR“), na základě rezoluce 955 Rady bezpečnosti OSN. Podle Článku 1 rezoluce je v jeho kompetenci stíhat osoby odpovědné za genocidu a ostatní porušení mezinárodního humanitárního práva v období od 1. ledna do 31. prosince 1994, a to jak na území Rwandy, tak i na území okolních států, kam se značný počet odpovědných osob po skončení genocidy uchýlil. Přestože je ICTR nadřazen vnitrostátním soudům, je nutná kooperace mezi oběma orgány ve sdílení pravomoci stíhat fyzické osoby⁷ odpovědné za porušování mezinárodního humanitárního práva (International Criminal Tribunal for Rwanda, 1994).

Orgány ICTR jsou: tři soudní komory, odvolací komora, úřad prokurátora a registrační úřad. Zahájení vyšetřování má na starost prokurátor, který má právo vyslýchat podezřelé osoby a provádět územní šetření. Následně je prokurátorem vypracována obžaloba, shrnující skutečnosti o trestných činech, na základě kterých je osoba obviněna a tato obžaloba je předána soudní komoře. Soudce na základě prozkoumání obžaloby zamítne či potvrdí obvinění. V případě potvrzení obžaloby

---

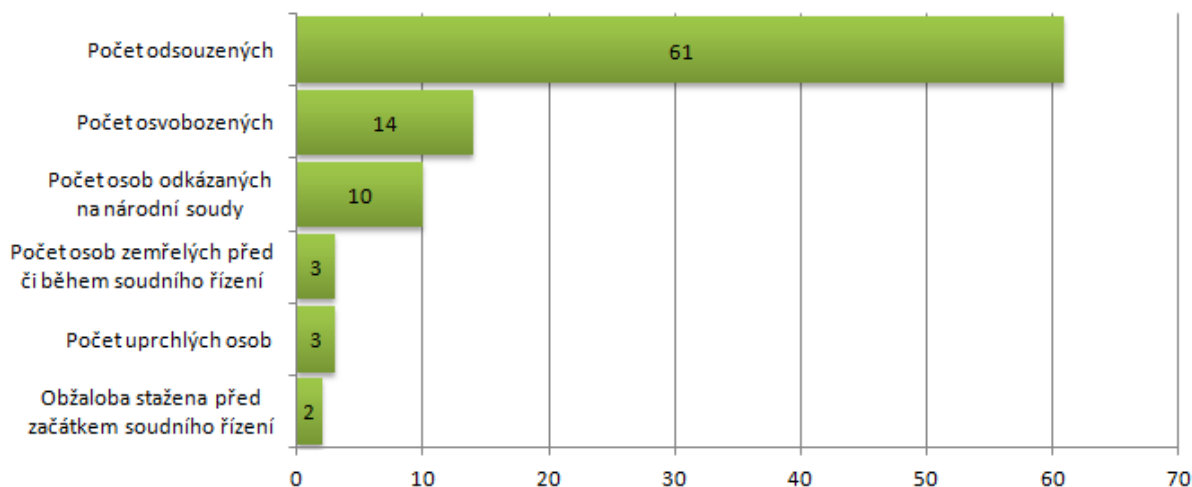
⁷ Během stíhání osob odpovědných za genocidu není brán ohled na jejich postavení ve státě.

mohou být vydány různé příkazy, například příkaz k zadržení osoby. Dále je soudní komorou stanoven termín soudu. Během hlavního soudního líčení jsou vyřčeny rozsudky a uloženy tresty a pokuty za spáchání zločinu. V případě rozhodnutí o odnětí svobody se pokračuje podle klasického postupu soudů Rwandy (United Nations Office of Legal Affairs, 2007).

3.4.2 DOPADENÍ A POTRESTÁNÍ VINÍKŮ GENOCIDY

Jak již bylo zmíněno, ICTR byl ustanoven v listopadu roku 1994, fungovat začal hned následující rok. Spolu se svou sesterskou organizací, kterou je Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii, se stali průkopníky v oblasti zakládání institucí v mezinárodním trestním systému, zabývající se stíháním nejzávažnějších trestných činů podle mezinárodního práva. Další významné prvenství představuje skutečnost, že ICTR jako první v historii vyřkl verdikt ke genocidě a stanovil znásilnění jako jeden z prostředků páchaní genocidy. Za 21 let existence ICTR bylo celkem 93 osob obviněno ze spáchání zločinu genocidy či jiného zločinu podle mezinárodního humanitárního práva. Graf 1 znázorňuje strukturu osob, které byly podle ICTR obviněny. Počet odsouzených lidí výrazně převyšuje všechny další skupiny, odsouzeno bylo celkem 61 osob, což představuje 66 % všech obviněných. Mezi obviněnými byli například vysoce postavení armádní a vládní úředníci, politici, podnikatelé, představitelé náboženství a milic. Konkrétní jmenný seznam všech obviněných včetně jejich rozsudků představuje Tabulka 1 (viz seznam příloh). Z celkových 61 odsouzených osob bylo 17 osob odsouzeno na doživotí, zbylých 44 osob bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody na určitou dobu v intervalu od 9 měsíců do 45 let. Obžaloba 2 osob byla stažena ještě před začátkem soudního řízení a dalších 16 obviněných osob bylo po soudním řízení shledáno nevinnými. Případy, týkající se celkem 10 lidí, byly předány k řízení národním soudům, konkrétně 8 případů bylo předáno do moci národních soudů Rwandy a 2 případy do moci národních soudů Francie. Celkem 3 osoby zemřeli před nebo v průběhu soudního řízení a 3 osoby uprchly a jsou stále nezvěstné (International Criminal Tribunal for Rwanda, 2015a).

Graf 1 – Struktura osob obviněných ICTR

Zdroj: International Criminal Tribunal for Rwanda, 2015a; vlastní zpracování.

Formální ukončení činnosti ICTR se datuje prosincem roku 2012. Úlohu ICTR převzal v létě téhož roku Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály (Mechanism for International Criminal Tribunals – dále jen „MICT“), jehož klíčovou funkcí v tomto případě je sledování a dopadení 3 uprchlých osob, které byly podle ICTR obviněny. K dopadení těchto osob je nezbytná spolupráce mezinárodního společenství s národními vládami (International Criminal Tribunal for Rwanda, 2015a).

MICT byl založen na základě rezoluce 1966 Rady bezpečnosti OSN 22. prosince 2010. Jedná se o orgán, který přejímá funkce dvou průkopnických tribunálů po vypršení jejich mandátů, konkrétně mezinárodních trestních tribunálů v bývalé Jugoslávii a ve Rwandě. Z důvodu obsáhlosti řízení soudů spolupracoval MICT s oběma mezinárodními tribunály již od svého založení a přejímal informace o hlavních i odvolacích řízeních s obviněnými osobami. Co se týče ICTR, jeho funkci přebíral MICT 1. července roku 2012 a jeho sídlo se nachází ve městě Arusha v Tanzanii. MICT nedisponuje takovým množstvím zaměstnanců, jako tomu bylo v ICTR, z důvodu snížení funkcí soudů. Jak již bylo zmíněno, hlavním cílem MICT je dopadení uprchlých osob, obviněných ze spáchání zločinu genocidy ve Rwandě. Tři osob, které byly neznámé již v době fungování ICRT, stále nebyly dopadeny a MICT po nich aktivně pátrá. Kromě těchto tří osob však přibylo dalších 6 osob, které jsou obviněné

ze spáchání zločinu genocidy. Jmenný seznam osob představuje Tabulka 2 (viz seznam příloh), kde je vidět, že se zatím podařilo dopadnout pouze jednu osobu a zbylých pět osob je stále hledaných (Mechanism for International Criminal Tribunals, 2016).

ZÁVĚR

Asijský stát Kambodža, stejně jako africký stát Rwanda, byly v druhé polovině 20. století zasaženy genocidou, jejímž následkem byla špatná úroveň ekonomického, politického i sociálního systému, především ale významné ztráty na životech obyvatelstva a celkově negativní atmosféra v obou státech. Kambodžskou nejslavnější érou v historii byla Angkorská říše, která existovala téměř do poloviny 15. století. Později toto území trpělo z přítomnosti svých dvou velmocenských sousedů – Thajska a Vietnamu, kteří se pokoušeli rozdělit kambodžské území a přebrat nad ním moc. Jediné východisko viděl panovník Kambodže v přivolání zahraniční pomoci, konkrétně Francie. Kambodža se stala francouzskou kolonií a tento stav trval dalších 90 let. Po získání nezávislosti roku 1953 musela Kambodža bojovat se stále se zvyšujícím počtem obyvatel, kteří se kvůli pracovním příležitostem stěhovali do vesnických oblastí, kde se mohli živit pěstováním rýže. Vesnické oblasti však neměly potřebnou kapacitu na příchod lidí v tak masových počtech, vesnické obyvatelstvo se začalo bouřit a od 60. let 20. století propukaly občanské nepokoje. V 70. letech se začala rozrůstat skupina osob bojující proti tehdejšímu režimu – Rudí Khmerové. Rudí Khmerové jsou nechvalně známí kvůli režimu Demokratické Kampučie, který v Kambodži zavedli a během kterého páchali zločiny proti lidskosti a zločin genocidy. Stíháním Rudých Khmerů a dalších osob odpovědných za zločiny páchané mezi lety 1975 a 1979 se zabývají Mimořádné senáty soudů Kambodže.

Od počátku historie Rwandy spolu žily kmeny Hutuů a Tutsiů v míru a nezaznamenávaly mezi sebou žádné podstatné rozdíly. Tato situace se změnila po první světové válce, kdy se Rwanda stala jednou z kolonií Belgie. Belgičané upřednostňovali kmen Tutsiů a začali vědomě prohlubovat rozdíly mezi oběma kmeny. Zřejmě nejvýznamnějším zásahem, zvýrazňujícím kmenovou odlišnost v zemi, bylo zavedení identifikačních karet, vypovídajících základní identifikační údaje o každém obyvateli, včetně jeho příslušnosti k jednomu z kmenů. Výhody plynoucí pouze pro tutsijské obyvatelstvo Hutuy samozřejmě znatelně indisponovaly a znepokojovaly. Hutuská nespokojenost s krivdami, které jim byly způsobeny, vyvrcholila roku 1959 v Hutuskou revoluci, jejímž cílem bylo převzít moc ve státě. Znakem Hutuské revoluce

byla značná násilnost, která donutila mnohé Tutsie uprchnout ze země. Získání nezávislosti v roce 1962 nepřineslo příliš klidu mezi znesvářené kmeny. Uprchlí Tutsiové se ve více či méně pravidelných intervalech vraceli do Rwandy a bojovali proti Hutuům, kteří jim útoky opláceli. Tyto boje trvaly dlouhé roky, což zaznamenalo i mezinárodní společenství, které vytvořilo speciální mírovou misi, která měla dohlížet na klid v zemi. Ani mírová mise OSN však nedokázala zabránit ničivé genocidě, páchané na tutsijském obyvatelstvu, která se ve Rwandě odehrála roku 1994. Kvůli nutnosti stíhat pachatele genocidy byl vytvořen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu, jehož cílem bylo dopadnout a potrestat osoby odpovědné za zločin genocidy ve Rwandě.

Tato bakalářská práce si kladla za cíl objasnění kambodžské a rwandské genocidy, včetně příčin vzniku a historického popisu obou událostí. Důraz byl kladen zejména na vytvoření speciálních soudů, zabývajících se genocidou v Kambodži a Rwandě a na soudní řízení a následné způsoby potrestání jejich pachatelů. Výzkumná otázka práce zněla: Jak se liší úspěšnost potrestání viníků kambodžské a rwandské genocidy? Při zodpovězení výzkumné otázky je důležité se zaměřit na slovo úspěšnost. V rámci této práce byl za úspěšnost považován co nejkratší možný interval mezi ukončením genocidy a vytvořením instituce, zabývajících se potrestáním osob odpovědných za genocidu.

Při komparaci kambodžské a rwandské genocidy, s přihlédnutím na zmíněnou definici úspěšnosti, je patrný značný rozdíl mezi oběma událostmi. Genocida v Kambodži probíhala od 17. dubna 1975 do 6. ledna 1979, na iniciativu obyvatelstva ohledně zahájení stíhání odpovědných osob ihned po ukončení genocidy ovšem nebyl brán zřetel. Vláda požádala OSN o pomoc s vytvořením soudu až v roce 1997 a jednání o zřízení soudu probíhala do roku 2001, kdy byl podepsán zákon o ustanovení ECCC. Poslední nutná pravidla byla schválena v roce 2007, což je považováno za oficiální počátek fungování ECCC. Z uvedeného vyplývá, že časový interval mezi ukončením genocidy v roce 1979 a ustanovením ECCC v roce 2001 je 22 let (přičemž oficiální počátek fungování je datován ještě o 6 let později).

Na rozdíl tomu genocida ve Rwandě probíhala od 6. dubna 1994 do 4. července 1994. Rwandská vláda neprodleně po ukončení genocidy požádala OSN o pomoc s vytvořením soudu a v listopadu téhož roku již byla podepsána rezoluce, na jejímž základě byl vytvořen ICTR. V tomto případě byl časový interval mezi ukončením genocidy v červenci roku 1994 a založením ICTR v listopadu roku 1994 pouhé 4 měsíce (přičemž oficiální počátek fungování ICRT je datován rokem 1995).

Výrazný rozdíl ve zmiňovaném časovém intervalu se dozajista promítl i v počtu stíhaných osob. ECCC od oficiálního začátku svého fungování v roce 2007 do dubna 2016 dokončily stíhání 5 osob, z čehož 3 osoby byly odsouzeny k doživotnímu odnětí svobody, jedna osoba zemřela před dokončením soudního řízení a 1 osoba nebyla schopna podstoupit soudní řízení kvůli svému zdravotnímu stavu. S dalšími (předpokládá se přibližně 5) osobami je soudní řízení teprve ve fázi vyšetřování. Oproti tomu ICTR, jehož oficiální začátek fungování je datován rokem 1995, stíhal celkem 93 osob, z čehož 61 osobám byl uložen trest odnětí svobody, 10 osob bylo předáno k národním soudům, 3 osoby zemřely před nebo v průběhu soudního řízení, 16 osob bylo zproštěno viny a 3 osoby uprchly a jsou stále hledané. Stíhání zmíněných tří uprchlých osob má po oficiálním ukončení činnosti ICTR na starost MICT, který mimo nich zahájil stíhání dalších 6 uprchlých osob, z čehož jedna osoba byla dopadena a podstupuje soudní řízení. Z právě zmíněných počtů obviněných a odsouzených osob je patrná závislost mezi stanoveným časovým intervalem (mezi ukončením genocidy a vytvořením soudu) a počtem odsouzených osob. Kvůli pozdnímu vytvoření ECCC žili pachatelé kambodžské genocidy 28 let na svobodě bez jakýchkoli právních obtíží, spojených se zločiny z období režimu Demokratické Kampučie a co se týče hlavního vůdce Rudých Khmerů, Pol Pota, ten zemřel roku 1998, tedy ještě před založením ECCC, tudíž nebyl nikdy za své jednání stíhán.

Limitujícím faktorem této práce byla nemožnost získání dat o aktuálně stíhaných osobách ECCC. Informace o nich prozatím nejsou veřejně dostupné z toho důvodu, že jejich soudní řízení se nachází teprve v prvotních fázích. I přes toto omezení je možné zhodnotit potrestání viníků rwandské genocidy jako úspěšnější, než potrestání viníků kambodžské genocidy. Vyšší úspěšnost tkví v neprodleném zahájení kroků

nutných k potrestání viníků, ať už se jednalo o rychlou domluvu s OSN o založení ICTR, tak i jeho včasné uvedení do provozu a zahájení stíhání osob odpovědných za zločin genocidy.

Tato práce poukázala na problematiku spravedlivého potrestání osob, které jsou odpovědné za různé vážné zločiny podle mezinárodního práva. Nastolení spravedlnosti je jistě jedním z podstatných cílů pro společnost. V historii je zaznamenáno mnoho událostí, které jsou považovány za negativní a snahou společnosti je předcházet jejich opakování. Tyto snahy však nejsou vždy dostačující, a v důsledku toho dochází k neustálému koloběhu těchto nežádoucích jevů. V případě, kdy už není možné vzniku negativních událostí zabránit, je důležité alespoň dopadnout a potrestat osoby, které jsou odpovědné za jejich vznik, což by v ideálním případě odlákalo potenciální pachatele podobných zločinů v budoucnu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALVAREZ, A. *Government, Citizen, and Genocide: a Comparative and Interdisciplinary Approach*. Bloomington: Indiana University Press, 2001, 224 s. ISBN 978-0-253-33849-5.

BARNETT, M. *Eyewitness to a Genocide: The United Nations and Rwanda*. Ithaca, London: Cornell University Press, 2003, 215 s. ISBN 0-8014-8867-2.

BARTROP, P. R., S. L. JACOBS. *Modern Genocide: The Definitive Resource and Document Collection*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC, 2015, 2270 s. ISBN 978-1-61069-363-9.

BIGAGAZA, J., C. ABONG, C. MUKARUBUGA. *Land Scarcity, Distribution and Conflict in Rwanda*. Institute for security studies [online]. 2002 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.issafrica.org/pubs/Books/ScarcitySurfeit/Chapter2.pdf>.

CHANDLER, D. *Cambodian History: Searching for the Truth*. Cambodia Tribunal Monitor [online]. Phnom Penh: 2009 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.cambodiatribunal.org/history/cambodian-history/>.

DALLAIRE, R. A. *Podat ruku ďáblovi: Příběh poslední genocidy 20. století*. Praha: Malvern, 2014, 503 s. ISBN 978-80-87580-81-3.

DAVID, V., P. SLADKÝ, F. ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005, 439 s. ISBN 80-7201-557-5.

DRULÁK, P. a kol. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, 256 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

Encyclopedia of World Biography [online]. Pol Pot. 2004 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: http://www.encyclopedia.com/topic/Pol_Pot.aspx.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Case 003. Phnom Penh: 2016a [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/286>.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Case 004. Phnom Penh: 2016b [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/98>.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. ECCC at a Glance. Phnom Penh: 2014c [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/ECCC%20at%20a%20Glance%20-%20EN%20-%20April%202014_FINAL.pdf.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Ieng Sary. Phnom Penh: 2014b [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/en/indicted-person/ieng-sary>.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Introduction to the ECCC. Phnom Penh: 2014a [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/en/about-eccc/introduction>.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Kaing Guek Eav. Phnom Penh: 2015 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/en/indicted-person/kaing-guek-eav>.

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia [online]. Summary of judgement in case 002/01. Phnom Penh: 2014d [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/articles/20140807%20FINAL%20Summary%20of%20Judgement%20ENG.pdf>.

FAWTHROP, T., H. JARVIS. *Getting Away With Genocide?: Elusive Justice and the Khmer Rouge Tribunal*. London: Pluto Press, 2004, 327 s. ISBN 0-7453-2027-9.

FENYK, J., R. ONDRUŠ. *Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy*. Praha: Linde, 1997, 595 s. ISBN 80-7201-063-8.

GELLATELY, R., B. KIERNAN. *The Specter of Genocide: Mass Murder in Historical Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, 396 s. ISBN 0-521-52750-3.

Government of the Republic of Rwanda [online]. History. Kigali: 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://41.74.172.16/ogs/home/history/>.

GRINC, J. *Právo pro politology*. Praha: Grada Publishing, 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-2921-3.

Informační centrum OSN v Praze [online]. Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. Praha: 1945 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

Informační centrum OSN v Praze [online]. Mezinárodní humanitární právo – Mezinárodní trestní soud (ICC). Praha: 2005 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=67&subkap=74>.

Informační centrum OSN v Praze [online]. Římský statut Mezinárodního trestního soudu. Řím: 1998 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Rimsky-statut.pdf>.

Informační centrum OSN v Praze [online]. Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia. Praha: 1948 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>.

International Criminal Tribunal for Rwanda [online]. Resolution 955 (1994). New York: 1994 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://www.unmict.org/specials/ictr-remembers/docs/res955-1994_en.pdf?q=ictr-remembers/docs/res955-1994_en.pdf.

International Criminal Tribunal for Rwanda [online]. The Cases. Arusha: 2015b [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://unictr.unmict.org/en/cases>.

International Criminal Tribunal for Rwanda [online]. The ICTR in Brief. Arusha: 2015a [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://unictr.unmict.org/en/tribunal>.

JELÍNEK, T. *Proč OSN nezabránila genocidě ve Rwandě?* Institute of international relations Prague [online]. Praha: 2014 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z:

<http://www.iir.cz/en/article/proc-mirotvurci-osn-selhali-v-zabraneni-genocidy-ve-rwande>.

KIMANUKA, O. *Sub-Saharan Africa's Development Challenges: A Case Study of Rwanda's Post-Genocide Experience*. New York: Palgrave Macmillan, 2009, 183 s. ISBN 0-230-60656-3.

KRIŠKA, J. *Významné mezinárodní dokumenty*. Domažlice: Nakladatelství Jiří Křiška, 1998, 129 s. ISBN 80-86164-07-1.

KRKLJES, S. *Cambodian Genocide*. World Without Genocide [online]. St. Paul: 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/cambodian-genocide>.

KUPERMAN, A. J. *Genocide: The Cases of Rwanda and Sudan*. The University of Texas at Austin. LBJ School of Public Affairs [online]. Austin: May 22, 2007 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.utexas.edu/lbj/archive/news/summer2007/kuperman_spero.php.

LEHMANN, I. A. *Peacekeeping and Public Information: Caught in the Crossfire*. London: Psychology Press, 1999, 175 s. ISBN 0-7146-4930-9.

LEMKIN, R., S. POWER. *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. 2. vyd. Clark: The Lawbook Exchange, Ltd, 2008, 674 s. ISBN 978-1584779018.

LOWE, A. V. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 328 s. ISBN 978-0-19-926884-9.

LUKÁŠEK, L. *Vývoj lidské dimenze (ochrany lidských práv a základních svobod) v komentovaných dokumentech – II. díl*. Praha: Oeconomica, 2003, 408 s. ISBN 80-245-0529-0.

Mechanism for International Criminal Tribunals [online]. About the MICT. Arusha: 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.unmict.org/en/about>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Kambodža. Praha: 2014 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/kambodza/index.html.

MOSES, A. D. *Empire, Colony, Genocide: Conquest, Occupation, and Subaltern Resistance in World History*. New York: Berghahn Books, 2008, 491 s. ISBN 978-1-84545-452-4.

NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Lidové noviny, 2007, 380 s. ISBN 978-80-7106-897-6.

OLNOS, J. S. *Historical Dictionary of the 1970s*. London: Greenwood Press, 1999, 414 s. ISBN 0-313-30543-9.

ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 491 s. ISBN 978-80-7380-506-7.

ONDŘEJ, J., P. ŠTURMA, V. BÍLKOVÁ, D. JÍLEK a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. BECK, 2010, 536 s. ISBN 978-80-7400-185-7.

OSINA, P. *Teorie práva*. Praha: Leges, 2013, 240 s. ISBN 978-80-87576-65-6.

ŘÍCHOVÁ, B. *Komparativní metoda v politologii*. In Dvořáková a kol. *Komparace politických systémů I*. 4. vyd. Praha: Oeconomica, 2005, s. 5-35. ISBN 80-245-0964-4.

SYRUČEK, M., M. ZAJÍC. *Záhady Angkoru*. Praha: Novinář, 1981, 145 s.

ŠTURMA, P. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002, 311 s. ISBN 80-246-0305-5.

ŠTURMA, P. a kol. *Odpověď mezinárodního práva na mezinárodní zločiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, 230 s. ISBN 978-80-87975-16-9.

TERNON, Y. *Genocidy XX. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997, 358 s. ISBN 80-85821-45-1.

TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

United Nations [online]. Resolution 872 (1993). New York: 1993 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/540/63/PDF/N9354063.pdf>.

United Nations [online]. The crime of genocide. London: 1946 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/47/IMG/NR003347.pdf>.

United Nations Assistance to the Khmer Rouge Trials [online]. Report of the Secretary-General on Khmer Rouge trials. Phnom Penh: 2003, 18 s. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.unakrt-online.org/sites/default/files/documents/A-57-769%281%29.pdf>.

United Nations Office of Legal Affairs [online]. Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda. New York: 2007 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://legal.un.org/avl/pdf/ha/ictr_EF.pdf.

UVIN, P. *Aiding Violence: The Development Enterprise in Rwanda*. Connecticut: Kumarian Press, 1998, 298 s. ISBN 1-56549-083-5.

VÁLEK, P. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. Praha: C. H. Beck, 2009, 240 s. ISBN 978-80-7400-151-2.

VERWIMP, P. *Peasants in Power: the political Economy of Development and Genocide in Rwanda*. Brusel: Springer, 2013, 360 s. ISBN 978-94-007-6433-0.

WANG, J. *Managing Arms in Peace Processes: Cambodia: Disarmament and Conflict Resolution Project*. New York: United Nations, 1996, 254 s. ISBN 92-9045-111-4.

WHITE, D. J. *The ignorant bystander?: Britain and the Rwandan genocide of 1994*. Manchester: Manchester University Press, 2015, 175 s. ISBN 978-0-7190-9523-8.

ZELENDA, J. *Kambodža*. Praha: Libri, 2009, 142 s. ISBN 978-80-7277-427-2.

SEZNAM ZKRATEK

ECCC	Mimořádné senáty soudů Kambodže
ICC	Mezinárodní trestní soud
ICTR	Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
MICT	Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunál
OSN	Organizace spojených národů
RPF	Rwandská vlastenecká fronta
UNAMIR	Pomocná mise OSN pro Rwandu

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka 1 – Seznam osob obviněných ICTR

Jméno obviněného	Rozsudek
AKAYESU, Jean Paul	odsouzen na doživotí
GACUMBITSI, Sylvestre	odsouzen na doživotí
HATEGEKIMANA, Idelphonse	odsouzen na doživotí
KAMBANDA, Jean	odsouzen na doživotí
KAMUHANDA, Jean de Dieu	odsouzen na doživotí
KAREMERA, Édouard	odsouzen na doživotí
NGIRUMPATSE, Matthieu	odsouzen na doživotí
KARERA, François	odsouzen na doživotí
KAYISHEMA, Clément	odsouzen na doživotí
MUHIMANA, Mikaeli	odsouzen na doživotí
MUSEMA, Alfred	odsouzen na doživotí
NDINDABAHIZI, Emmanuel	odsouzen na doživotí
NIYITEGEKA, Eliézer	odsouzen na doživotí
NZABONIMANA, Callixte	odsouzen na doživotí
RENZAHO, Tharcisse	odsouzen na doživotí
RUTAGANDA, George	odsouzen na doživotí
SEROMBA, Athanase	odsouzen na doživotí
KAJELIJELI, Juvénal	odsouzen na 45 let
GATETE, Jean Baptiste	odsouzen na 40 let
NCHAMIHIGO, Siméon	odsouzen na 40 let
BAGOSORA, Théoneste	odsouzen na 35 let
NTABAKUZE, Aloys	odsouzen na 35 let
NGEZE, Hassan	odsouzen na 35 let
NIZEYIMANA, Ildéphonse	odsouzen na 35 let
SEMANZA, Laurent	odsouzen na 35 let
BARAYAGWIZA, Jean Bosco	odsouzen na 32 let
KANYARUKIGA, Gaspard	odsouzen na 30 let
NAHIMANA, Ferdinand	odsouzen na 30 let
BIZIMUNGU, Augustin	odsouzen na 30 let
NGIRABATWARE, Augustin	odsouzen na 30 let
KALIMANZIRA, Callixte	odsouzen na 25 let
RUZINDANA, Obed	odsouzen na 25 let
MUNYAKAZI, Yussuf	odsouzen na 25 let
NDAHIMANA, Grégoire	odsouzen na 25 let
NTAKIRUTIMANA, Gérard	odsouzen na 25 let
SETAKO, Ephrem	odsouzen na 25 let
SIMBA, Aloys	odsouzen na 25 let
RUKUNDO, Emmanuel	odsouzen na 23 let
NTAWUKULILYAYO, Dominique	odsouzen na 20 let
BIKINDI, Simon	odsouzen na 15 let

NSENGIYUMVA, Anatole	odsouzen na 15 let
BISENGIMANA, Paul	odsouzen na 15 let
MUVUNYI, Tharcisse	odsouzen na 15 let
SAGAHUTU, Innocent	odsouzen na 15 let
SERUSHAGO, Omar	odsouzen na 15 let
IMANISHIMWE, Samuel	odsouzen na 12 let
RUGGIU, Georges	odsouzen na 12 let
RUGAMBARARA, Juvénal	odsouzen na 11 let
NTAKIRUTIMANA, Elizaphan	odsouzen na 10 let
BAGARAGAZA, Michel	odsouzen na 8 let
NZABIRINDA, Joseph	odsouzen na 7 let
RUTAGANIRA, Vincent	odsouzen na 6 let
SERUGENDO, Joseph	odsouzen na 6 let
NSHOGOZA, Léonidas	odsouzen na 10 měsíců
'GAA'	odsouzen na 9 měsíců
KANYABASHI, Joseph	odsouzen (odvolací řízení)
NTAHOBALI, Arsène Shalom	odsouzen (odvolací řízení)
NDAYAMBAJE, Elie	odsouzen (odvolací řízení)
NSABIMANA, Sylvain	odsouzen (odvolací řízení)
NTEZIRYAYO, Alphonse	odsouzen (odvolací řízení)
NYIRAMASUHUKO, Pauline	odsouzena (odvolací řízení)
BAGILISHEMA, Ignace	osvobozen
KABILIGI, Gratien	osvobozen
BICAMUMPAKA, Jérôme	osvobozen
BIZIMUNGU, Casimir	osvobozen
MUGENZI, Justin	osvobozen
MUGIRANEZA, Prosper	osvobozen
MPAMBARA, Jean	osvobozen
NDINDILYIMANA, Augustin	osvobozen
NZUWONEMEYE, François-Xavier	osvobozen
NSENGIMANA, Hormisdas	osvobozen
BAGAMBIKI, Emmanuel	osvobozen
NTAGERURA, André	osvobozen
RWAMAKUBA, André	osvobozen
ZIGIRANYIRAZO, Protais	osvobozen (na základě odvolání)
KAYISHEMA, Fulgence	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
MUNYAGISHARI, Bernard	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
MUNYARUGARAMA, Pheneas	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
NDIMBATI, Aloys	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
RYANDIKAYO	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
SIKUBWABO, Charles	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
UWINKINDI, Jean	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
NTAGANZWA, Ladislas	přeložen k národnímu soudu (Rwanda)
BUCYIBARUTA, Laurent	přeložen k národnímu soudu (Francie)
MUNYESHYAKA, Wenceslas	přeložen k národnímu soudu (Francie)

UWILINGIYIMANA, Juvénal	zemřel před zahájením soudního řízení
MUSABYIMANA, Samuel	zemřel před zahájením soudního řízení
NZIRORERA, Joseph	zemřel během soudního řízení
BIZIMANA, Augustin	hledaný
KABUGA, Félicien	hledaný
MPIRANYA, Protais	hledaný
NTUYAHAGA, Bernard	obžaloba stažena před začátkem soudního řízení
RUSATIRA, Léonidas	obžaloba stažena před začátkem soudního řízení

Zdroj: International Criminal Tribunal, 2015b; vlastní zpracování.

Tabulka 2 – Seznam osob stíhaných MICT

Jméno obviněného	Rozsudek
BIZIMANA, Augustin	hledaný
KABUGA, Félicien	hledaný
MPIRANYA, Protais	hledaný
KAYISHEMA, Fulgence	hledaný
SIKUBWABO, Charles	hledaný
NTAGANZWA, Ladislas	zatčen (prosinec 2015)
NDIMBATI, Aloys	hledaný
RYANDIKAYO	hledaný
MUNYARUGARAMA, Phénéas	hledaný

Zdroj: Mechanism for International Criminal Tribunals, 2016; vlastní zpracování.